

СТАНОВИЩЕ

от

проф. Иван Александров БИЛЯРСКИ, д. и. н.

за предложения за защита дисертационен труд

на

Генка Феодорова МОЗЖУХИНА

ФИДУЦИАРНИТЕ СДЕЛКИ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Гражданско и семейно право“ в професионално направление 3.6. Право

Генка Феодорова Мозжухина е завършила „Право“ в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, като е учила и една година специалност „Класическа филология“. Средното си образование е получила в Националната гимназия за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ“ в гр. София. Дори и само това е достатъчно, за да се каже, че докторантката е получила много добро образование и – което е вероятно по-важно – формирането ѝ свидетелствува за траен интерес към класическата култура. В този смисъл насочването ѝ към правото и особено към историята му в римскоправната ѝ част е логично и следва от избора от нея път. Казвайки това, бих искал да направя и уточнението, че въпреки силния акцент върху историческото развитие на изследвания в дисертацията правен институт, трудът не може да бъде разглеждан като чисто правно-исторически. Съвременността присъствува в него достатъчно ясно, както и вижданията на докторантката за бъдещото развитие на регламентацията. В този смисъл можем да разположим дисертационния труд в рамките на най-добрите традиции на европейската правна романистика.

Преди да изкажа становището си за самия труд, бих искал да отбележа, че темата е добре подбрана и определена, което показва зрялост и широк поглед върху римскоправната традиция и съвременното право. Несъмнено темата е дисертабилна – нещо, което вероятно няма защо специално да обосновавам. Същото може да се каже за

нейната актуалност не само от чисто изследователска гледна точка, ала и с оглед съществуващата регламентация, както и *de lege ferenda*. За разлика от повечето колеги, аз не винаги съм склонен да търся актуалност с оглед съвременното право и отношения, но в този случай ми се струва очевидно както наличието на такава, тъй и нейната полезност.

Предложеният за защита дисертационен труд обхваща близо триста стандартни страници, разделени на увод, три глави с множество параграфи и подглави, заключение, списък на използваната литература и приложение. Бих казал, че структурата на текста е класическа за такива изследвания.

„Уводът“ естествено въвежда както в проблема, така и в самото изследване. Дисертантката представя предмета на дирене, неговите цели и задачи и го ситуира в съвременната правна среда. Тя прави и необходимото уточнение на използваните понятия и за това как те трябва да бъдат разбирани в рамките на труда.

Първата глава („Римскоправната основа на фидуциарните сделки“) би могла да бъде наречена „историческа“ и е изградена по класическия за такива изследвания начин. Тя започва с обширна панорама на историографията, представена критично от дисертантката. Следва параграф, който представя исторически възникването на фидуциарните сделки в Рим. За мен той е от най-интересните, още повече, че поставя важния въпрос за доверието и неговото значение за правото. Това събужда отново интересния и съществен проблем за връзката между право и религия не само в Рим, но и изобщо, при това не само в зората на възникването на феномена „право“. Начина на представянето му от докторантката би трябвало да бъде приветстван. Струва ми се, че чисто технически обясненията на термините „фидуциант“ и „фидуциар“ биха могли да бъдат по-добре изложени, но би трябвало да си даваме сметка, че това далеч не е основен проблем в изследването. Тясно свързан с въпроса за съдържанието на отношението е и този за неспазването и последващата санкция. Това е още един пример, че в предложения труд докторантката се докосва до съществени въпроси, които далеч надхвърлят рамките на конкретното дирене. Проследяването на развитието на института, както и на трансформацията (или по-точно допълването) на идеята за доверието е представено много добре и въз основа на изворите, с които разполагаме. То ни показва и пътя, извървян от някои съвременни правни институти. Задължителността на постигнатото съгласие исторически има различни характеристики, но във всички

случаи след неизбежните трансформации тя остава един от най-съществените елементи на правото. В третия параграф на главата, Генка Мозжухина проследява наличните извори по темата и присъствието на термина „фидуция“ в тях. Представени са различните интерполации, както и перипетиите в употребата на термина, във връзка с конкретната политическа или общокултурна среда на съответната епоха. Разглеждането на двата типа употребата на термина „фидуция“ – в широк и в тесен смисъл (всмишъл всички отношения, свързани с доверие или само тези, при които има прехвърляне и последващо възстановяване на собственост) – логично води и до темата на следващия параграф, проследяващ структурата на отношението и неговите последици. В изложението си дисертантката добре проследява елементите на отношението (прехвърлянето и последващото връщане на собственост), но ми се струва, че в тази част на изследването голямата ѝ заслуга е изясняването на риска и отговорността при интересуващия ни тип сделки. Предпоследния параграф на главата е посветен на приложението на фидуцията в различни правни клонове: в личното и семейното, в наследственото и в облигационното право. Последния параграф е посветен на юстиниановото право и отпадането на фидуцията. „Отпадане“ ми се струва силна дума (особено като имаме предвид, че институтът има своето място и в съвременността). Това става по най-обичайния начин – със замяна, заместване и с загуба на основата за нейното осъществяване, сиреч на конкретните актове. Този исторически анализ, така добре осъществен от дисертантката, отваря вратата за изследването на интересуващия ни феномен в нашата съвременност.

Втората глава на дисертационния труд е посветена на понятието за фидуциарни сделки в съвременното право, както и на сключването и действието им. Първите два параграфа правят преглед на изказаните в науката становища и на развитието на позитивноправната уредба на интересуващите ни сделки. Без съмнение, те ги представят на фона на световните изследвания и регламентация и това още веднъж показва начетеността на докторантката и доброто познаване на текстовете и техните интерпретации. Параграфи трети и четвърти представят различните предложения за теоретично осмисляне и дефиниране на фидуциарните сделки. Особено внимание е отредено на определението за такава сделка и авторката, след преглед на вече дадените такива, основно в българската правна книжнина, предлага свое определение, което несъмнено е принос в осмисляне на материята. Следващите два параграфа са посветени на структурата, правното действие и видовете фидуциарни сделки.

Третата глава има вече по-силен акцент върху действащото българско право и е посветена на приложното поле на фидуциарните сделки и на разграничаването им от други сходни или привидно сходни правни институти. Заключение на труда представя достигнатите резултати и изводи и прави предложения *de lege ferenda*. Става дума за предложения за промяна на няколко разпоредби в Правилника за вписванията, Закона за задълженията и договорите и Гражданския процесуален кодекс. Приложената библиография е впечатляваща както по броя заглавия, така и по обхвата (международен, разноезичен и интердисциплинарен) на литературата.

Не на последно място бих искал да подчертая, че трудът е не само добре структуриран и изпълнен като развиване на темата, доказване на тези и критика на съществуващи мнения, но е написан да много добър език. Това го прави четивен, разбираем и в крайна сметка приятен, отделно от основните му заслуги.

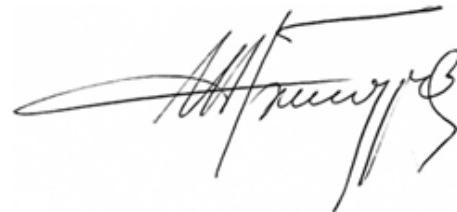
Смятам, че пред нас е едно приносно и зряло произведение, което прочее е и първото цялостно изследване на фидуциарните сделки, проведено у нас. Историко-правните му качества са извън съмнение, но смятам, че то има своите приноси и в догматичното изследване на съвременното състояние на нещата, особено що се отнася до дефинирането на фидуциарната сделка и разграничаването ѝ от сходни или привидно сходни институти. Вече стана дума за предложенията *de lege ferenda*, които имат приносен характер не само за изследването на проблема, ала и за бъдеща регламентация. Трудът несъмнено показва качествата на дисертантката да идентифицира проблема, да предложи теза за разрешаването му, да я развие и да достигне до търсените резултати. Той показва също така и нейната изключително добра юридическа, историческа и филологическа специализация, общокултурното ѝ формиране, аналитичните ѝ способности и умението ѝ да ги представи в писмен вид. Прочее, всичко това се потвърждава от приложената справка за публикациите, участието в международни форуми и различни изследователски проекти.

Дисертационният труд на Генка Мозжухина е обсъден в катедрата по „Гражданскоправни науки“ на Правно-историческия факултет при Югозападния университет „Неофит Рилски“ и е предложен за защита. От приложените протоколи става ясно, че са спазени всички изисквания на Закона във връзка с проведената процедура. Приложените документи също отговарят на тези изисквания.

Във връзка с това и в резултат на запознаването ми с дисертационния труд убедено *гласувам ЗА присъждането на Генка Феодорова Мозжухина на образователната и научна степен „Доктор“* и си позволявам да призова и останалите колеги от научното жури да направят същото.

София, 21 август 2017 г.

ПОДПИС:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Иван Ал. Билярски' (Ivan Al. Biyarski). The signature is stylized with a long horizontal stroke at the beginning and a large, sweeping flourish at the end.

/проф. Иван Ал. Билярски, д.и.н./